

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๓

๑. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. สระ ๘ ตัว เกิดในฐานเดียวกันหรือต่างกันอย่างไร ๑ เรียกชื่ออย่างไร ๑
 - ข. ท พยัญชนะ ในคำว่า สณฺหา เกิดในฐานไหน ๑ เพราะเหตุไร ๑
๒. ในนิคคหิตสนธิ จะลบนิคคหิตได้ในที่เช่นไร ๑ และจะแปลงนิคคหิต เป็น น ได้ในที่เช่นไร ๑ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ๑ ปมุตยตฺถิ, หตฺถเมวาทฺถนุทฺติ เป็นสนธิอะไร ๑ ตัดและต่ออย่างไร ๑
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. นามศัพท์ เมื่อนำไปใช้ในข้อความทั้งปวง จะต้องทำอะไร ๑
 - ข. ศัพท์ว่า สทฺถาย, อตฺถาย เป็นวิภัตติอะไรได้บ้าง ๑ ศัพท์ไหนเป็นลึงค์อะไร ๑
 - ค. "จตฺสฺส สกฺกนา นก ๔ ตัว" "ตีณิ ขนฺธา ชันธ ๓" ประกอบศัพท์อย่างนี้ ถูกหรือไม่ ถ้าไม่ถูก จงแก้ไขให้ถูกต้อง ๑
 - ง. เพราะเหตุไร บุริสสัพพนาม จึงแบ่งบุรุษเป็น ๓ ๑
๔. ภาณเต กับ อาวฺโส มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร ๑
๕. เมื่อเห็นกิริยาศัพท์ที่ท่านประกอบ ม วิภัตติ เช่น คจฺฉาม สังเกตอย่างไร จึงจะรู้ว่าเป็น วัตตมานา หรือ บัญจมี ๑ ปริวชฺชเย, ลชฺชเร, ปาปฺถึสุ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไร ๑
๖. บัจจยิกตักตัวไหนบ้าง ใช้เป็นนามกิตกก็ได้ เป็นกิริยากิตกก็ได้ จงยกตัวอย่างประกอบด้วย ๑ อนุตฺรธาน (มนฺโต), กจฺจวจฺฉตฺติกา (ทาสี), ปสาโท ลงบัจจยอะไร ๑ เป็นรูปและสาธนะอะไร ๑ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๑
๗. ทิคฺสมาส กับ ทวันทวสมาส ต่างกันอย่างไร ๑ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย ๑ สฺฐาปริกมฺมกตา (ไปกฺขรณีย), ปญฺจวณฺณปทุมสณฺณนฺ (อุทก) เป็นสมาสอะไรบ้าง ๑ จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ ๑
๘. สมุหัตถิต เป็นนามหรือเป็นคุณ ๑ ต่างจาก ตฺรตฺยาทิตฺถิตอย่างไรบ้าง ๑ กายโก (อาพาโธ), พลวตี (ตณฺหา), อิทฺธิมยฺ (รูป) ลง มย บัจจยอะไร ๑ ในตฺถิตไหน จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๑

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ได้ตอบคำถามดังต่อไปนี้ คือ

- ก. สระ ๘ ตัว เกิดในฐานเดียวกันหรือต่างกันอย่างนี้ และมีชื่อเรียกอย่างนี้ คือ
อ	อา	เกิดในคอ	เรียกชื่อว่า กณฺจชา
อ	อี	เกิดที่เพดาน	เรียกชื่อว่า ตาลฺจชา
อุ	อุ	เกิดที่ริมฝีปาก	เรียกชื่อว่า โฏจชา
เอ		เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาน	เรียกว่า กณฺจตาลฺจ
โอ		เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก	เรียกว่า กณฺจโฏจ

ข. ห พยัญชนะในคำว่า สณฺหา เกิดในฐานอก เพราะ ห ที่ประกอบด้วยพยัญชนะ ๘ ตัว คือ ฃ ฅ ฆ ง จ ฉ ช ซ ท่านกล่าวว่าเกิดแต่อก ที่ไม่ได้ประกอบด้วยพยัญชนะเหล่านี้ เกิดในคอตามฐานเดิมของตน ๆ

๒. ในที่เช่นนี้ คือ เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง ลปนิกคหิตซึ่งอยู่ข้างหน้าบ้างก็ได้ ตัวอย่างเช่น ตาล-อ-หฺ เป็น ตาลาหฺ, วิหฺน-อ-คฺ เป็น วิหฺนคฺ, พุทฺธานฺ - สาสนฺ เป็น พุทฺธานฺสาสนฺ ๆ

และจะเปลี่ยนนิกคหิตเป็น น ได้ในที่เช่นนี้ คือ เมื่อมีพยัญชนะ ต วรรคอยู่หลัง นิกคหิตอยู่หน้า แปลงนิกคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค คือ น ตัวอย่างเช่น ตํ - นิพฺพุตํ เป็น ตนฺนิพฺพุตํ, ยํ - ทุณฺนิमितฺตํ เป็น ยนฺทุณฺนิमितฺตํ ๆ

ปมฺตยตฺถิ เป็น อาทศสระสนธิ ตัดเป็น ปมฺตติ - อตฺถิ ถ้า อี เอ หรือ โอ อยู่หน้า มีสระอยู่เบื้องหลัง แปลง อี ตัวหน้า เป็น ย ถ้าพยัญชนะซ้อนกัน ๓ ตัว ลปนพยัญชนะมีรูปเสมอกันเสียตัวหนึ่งต่อเป็น ปมฺตยตฺถิ ๆ

หตฺถเมวานุกฺกตฺติ เป็น อาทศนิกคหิตสนธิ และโลปสระสนธิ ตัดเป็น หตฺถํ - เอว - อนุ กฺกตฺติ ระหว่าง หตฺถํ - เอว ถ้าสระอยู่เบื้องปลาย แปลงนิกคหิตเป็น ม ต่อเป็น หตฺถเมว ระหว่าง หตฺถเมว - อนุ กฺกตฺติ ถ้าสระทั้ง ๒ เป็นรัสสระมีรูปเสมอกัน คือ เป็น อ หรือ อิ หรือ อุ ทั้ง ๒ ตัว เมื่อลบแล้วต้องทำสระที่ไม่ได้ลบด้วยที่ละสระสนธิต่อเป็น หตฺถเมวานุกฺกตฺติ ๆ

๓. ได้ตอบคำถามดังต่อไปนี้

- ก. นามศัพท์ เมื่อนำไปใช้ในข้อความทั้งปวง จะต้องประกอบด้วยลิงค์ วจนะ วิภัติ ๆ

ตติยา.ตป. วิ. ปรากฏณฺณปฏฺเมหิ สญฺจนฺนํ ปรากฏณฺณปฏฺมสญฺจนฺนํ (อุทกํ) ๑

๗. สมุหตัทฺทิต เป็นนาม ๑

ต่างจากตรตยาหิตัทฺทิต ดังนี้ สมุหตัทฺทิต สำเร็จรูปแล้วใช้เป็นนามอย่างเดียว ลงปัจจัย ๓ ตัวคือ กณ ณ ตา แทน สมุห คัพฺทในเวลาตั้งวิเคราะห์ คัพฺทหน้าต้องประกอบด้วย นั ญฺญูวิวิคตติเสมอตัวอย่างเช่น

กณ	ปัจจัย	มนุสฺसानํ	สมุโ	มานุสโก
ณ	ปัจจัย	มนุสฺसानํ	สมุโ	มานุโส
ตา	ปัจจัย	ชนานํ	สมุโ	ชนตา ๑

ส่วนตรตยาหิตัทฺทิต สำเร็จรูปแล้วเป็นคุณนามล้วน ต้องใช้อัญญบทยเสมอ ลง ฦก ปัจจัย แทนคัพฺทได้ทั่วไป ตัวอย่างเช่น

แทนกิริยาอาชยาต	สกณฺณ	จรตติ	สากฺกโก	(ชโน)
แทนกิริยาภิกตํ	ราชคเห	ชาโต	ราชคหโก	(ชโน)
แทนนามนาม	สงฺฆสฺส	สนฺตํ	สงฺฆิกํ	(วตฺถ)
แทนคุณนาม	นกรสฺส	อิสฺสโร	นาคริโก	(ชโน)

กายโก (อาพาโ) ลง ฦก ปัจจัย ในตรตยาหิตัทฺทิต

วิ. กายน วตฺตตติ กายโก (อาพาโ)

พลวตี (ตณฺหา) ลง วนฺตฺ ปัจจัย ในตัทฺสสฺตติตัทฺทิต

วิ. พลํ อสฺสา อตฺถิติ พลวตี (ตณฺหา)

อิหฺมมยฺ (รูปิ) ลง มย ปัจจัย ในปกติตัทฺทิต

วิ. อิหฺมฺยา ปกตํ อิหฺมมยฺ (รูปิ) ๑